

## Τα σημεία στίξης

τελεία, άνω τελεία, κόμμα, ερωτηματικό, θαυμαστικό, άνω και κάτω τελεία, παρένθεση, αγκύλες, αποσιωπητικά, παύλα, διπλή παύλα, εισαγωγικά

### 1. Τελεία (.)

Στο τέλος της πρότασης.

Σε συντομογραφίες.

Σε μεγάλους αριθμούς, στη δήλωση της ώρας.

Αποφεύγεται σε τίτλους, επικεφαλίδες, επιγραφές.

### 2. Άνω τελεία (·)

Χωρίζει ομάδες προτάσεων.

Μπαίνει πριν από πρόταση που επεξηγεί ή έρχεται σε αντίθεση με την προηγούμενή της.

Μετά την άνω τελεία αρχίζουμε με μικρό γράμμα.

### 3. Κόμμα (,)

Το πιο συχνό και το πιο δύσκολο σημείο στίξης

Το κόμμα χρησιμεύει για να χωρίζονται:

#### I. Μέσα στην πρόταση:

α) Όμοιοι όροι, δηλαδή υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα, προσδιορισμοί κλπ.:

β) Οι μετοχικές προτάσεις, όταν είναι επεξηγήσεις ή όταν είναι πολύ μεγάλες.

γ) Τα ρήματα που έχουν το ίδιο υποκείμενο, όταν είναι ασύνδετα, χωρίζονται με κόμμα.

δ) Επίθετα που αναφέρονται στο ίδιο ουσιαστικό. Χωρίζεται με κόμματα η παράθεση και η επεξήγηση.

ε) Η κλητική προσφώνηση.

στ) Τα αρνητικά ή βεβαιωτικά μόρια και επιρρήματα στην αρχή της πρότασης.

#### II. Μέσα στην περίοδο:

α) Χωρίζονται με κόμμα οι δευτερεύουσες από τις κύριες προτάσεις, εκτός εάν αποτελούν αντικείμενο ή υποκείμενο ρήματος.

Συγκεκριμένα χωρίζονται:

οι αιτιολογικές

οι αποτελεσματικές, συμπερασματικές

οι υποθετικές

οι εναντιωματικές

οι χρονικές

οι τελικές (εκτός όταν εισάγονται με το να)

οι αναφορικές που δεν είναι απαραίτητο συμπλήρωμα της κύριας

Δε χωρίζονται:  
οι ειδικές (εκτός αν είναι επεξήγηση ή βρίσκεται πριν από την κύρια).  
οι πλάγιες ερωτήσεις (εκτός αν βρίσκεται πριν από την κύρια).  
οι διστακτικές/ ενδοιαστικές  
οι αναφορικές που είναι απαραίτητο συμπλήρωμα της κύριας

β) Χωρίζονται με κόμμα οι κύριες αντιθετικές προτάσεις, όταν συνδέονται με αντιθετικούς συνδέσμους.

γ) Πριν από το και.  
Όταν μεσολαβεί δευτερεύουσα πρόταση.  
Όταν το και ενώνει όλα τα προηγούμενα με το παρακάτω ή ενώνει με διαφορετικό τρόπο.  
Όταν ευκολύνεται το σωστό διάβασμα.

Οι κανόνες για το κόμμα, όπως και οι κανόνες για τη στίξη γενικά, δεν είναι απόλυτοι. Κάποτε παραλείπουμε ένα κόμμα που κανονικά θα έπρεπε να μπει, ή θέτουμε ένα κόμμα εκεί που κανονικά θα παραλειπόταν, **για να αποφύγουμε παρεξηγήσεις.**

#### **4. Ερωτηματικό (;)**

Στο τέλος ερωτηματικής φράσης.  
Δε σημειώνεται στην πλάγια ερώτηση.  
Σε χωριστές ερωτήσεις, σημειώνεται ερωτηματικό στην καθεμιά.  
Μέσα σε παρένθεση (;) δείχνει ειρωνία, αμφιβολία.

#### **5. Θαυμαστικό (!)**

Στο τέλος της πρότασης που εκφράζει θαυμασμό.  
Μέσα στην πρόταση μετά από επιφωνηματική φράση.  
Μέσα σε παρένθεση για να δείξει απορία.  
Μέσα στα εισαγωγικά όταν ανήκει στα λόγια που περικλείονται.

Το ερωτηματικό και το θαυμαστικό έχουν λογική και συναισθηματική αξία. Μετά το ερωτηματικό ή το θαυμαστικό αρχίζουμε με κεφαλαίο, εκτός αν η συνέχεια συνδέεται άμεσα με τα προηγούμενα («Πού είσαι;» ρώτησε ξαφνικά).

#### **6. Άνω και κάτω τελεία (:)**

Χρησιμοποιείται για να εισάγει ευθύ λόγο ή κατάλογο πραγμάτων.  
Έπειτα από πρόταση που αναφέρει γνωμικό ή παροιμία.  
Η λέξη που ακολουθεί τη διπλή τελεία γράφεται με κεφαλαίο, όταν η διπλή τελεία έχει θέση τελείας, (με μικρό, όταν η φράση που περιέχεται σε εισαγωγικά αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πρότασης).

## **7. Παρένθεση (( ))**

Απομονώνει λέξη ή φράση που συμπληρώνει το νόημα, αλλά μπορεί και να παραληφθεί.

Αναφέρονται οι παραπομπές.

Αν το κείμενο μέσα στην παρένθεση αρχίζει με κεφαλαίο, η τελεία μπαίνει πριν κλείσει η παρένθεση.

## **8. Αγκύλες ([ ])**

Χρησιμοποιούνται όταν θέλουμε να βάλουμε νέα παρένθεση μέσα σε παρένθεση.

## **9. Αποσιωπητικά (...)**

Είναι πάντοτε τρεις (και όχι περισσότερες) τελείες.

Δηλώνουν ατελή πρόταση.

Χρησιμοποιούνται όταν αναμένεται να ξαφνιαστεί ο αναγνώστης.

## **10. Παύλα (—) μεγαλύτερη από το ενωτικό (-)**

Εισάγει αλλαγή προσώπου σε διάλογο.

Δείχνει μεγαλύτερη αντίθεση προηγούμενων και επόμενων.

Δείχνει απότομη αλλαγή, ανακολουθία στη φράση.

Ύστερα από τελεία για μεγαλύτερο σταμάτημα.

Για να υποδηλωθεί ότι η φράση έμεινα ατέλειωτη, όπως με τα αποσιωπητικά.

## **11. Διπλή παύλα (- -)**

Εξηγεί ή συμπληρώνει τα λεγόμενα, όταν θεωρείται τόσο σημαντική, ώστε να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί παρένθεση, ενώ το κλείσιμό της σε κόμματα θα δημιουργούσε ασάφεια.

Πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ παύλας και ενωτικού.

## **12. Εισαγωγικά (« »)**

Λόγοι τρίτων που αναφέρονται όπως ειπώθηκαν.

Ρητά, φράσεις, κ.λ.π. που δεν ανήκουν στη συνηθισμένη γλώσσα.

Τίτλοι βιβλίων, εφημερίδων, πλοίων, κ.λ.π.

Στην περίπτωση που χρειάζονται εισαγωγικά μέσα σε κείμενο που είναι σε εισαγωγικά, τότε χρησιμοποιούνται τα “διπλά κόμματα”.

Τα εισαγωγικά δε χρειάζονται σε λέξεις που τυπώνονται με διαφορετικούς χαρακτήρες.

Η τελεία, η άνω τελεία αλλά και το κόμμα σημειώνονται έξω από τα εισαγωγικά, ενώ το ερωτηματικό και το θαυμαστικό μέσα σε αυτά, εκτός αν τα συγκεκριμένα σημεία στίξης δεν ανήκουν στο κείμενο που βρίσκεται μέσα στα εισαγωγικά, οπότε σημειώνονται έξω από αυτά.

Τριανταφυλλίδης, Μ., κ.ά., 1996. *Νεοελληνική Γραμματική της δημοτικής*, ανατύπωση της έκδοσης του ΟΕΣΒ (1941) με διορθώσεις. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη]

Holton, D. Mackridge P. Φιλίππακη-Warburton Eip. 1998. *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης